

Иерархия Святых

Ру́сская пульса́рия

CARIBBEAN JOURNAL

ՕՐԻՆԱԿ

OFFICE 20 COLUMBIA 1841

ԿԱՍՏԵՐԴԱՆԻՎՈՒՅՆ

12 *Önleluu*:

Երեկ կէս օքը երկու ժամ անցած , ուռապ
պատերազմական շոբենաւը Աիլաշ ըսված Վզ'ք
սանդղիսայէն հկաւ , ուր որ տաքեր եր քիմուլ է
Փէնտին Կնքնակալին վէրջէ խաղգել-ՇրիՓը առ
նողը : Տէրութեան գրված նաև կնքնը խկցի հարձ
բաղոյն Կառուը խրկը ցան , ու նոյն իրիկաւնը լու-
ցինք որ Մէհէմէս Վշի փաշան ընդուներ է յիշաւ
հքովարտակին բոլոք պայմաններ :

Աս առաջուած հաստատվեցաւ աս լուրը ։ բայց
կըսվի որ յիշեալ փաշան պիտի խնդրէ ։ որին Ու Հափառութենէն որ տարեկան տուրքը քիչ մը թե թեցունէ, և թէ հիմակու հիմոյ կը պատրաստըվի եղէր որ մէկ բաժինը հատուցանէ զբամով, որն ըստ առևելները պիտի բերէ հոս ։ իւլ կոչված շոգենաւը ։ որով Կոստանդնուպոլիս դառնալու է հաճի Սայխու Միւհիպ էֆէնտին :

Դարձմանութիւն և . Ա Ե Հ ա խ ա ւ ո թե ա ն ը հ ր ո վ ա ր տ ա կ ի ն , որն որ Վ Ե Հ Ե մ բ տ Շ լ ի փ ա շ ա յ ի ն Խ պ կ լ վ ե դ ա ւ :

իմ Ա Եղիս :

«Հաճութեամբ սլոտ՝ տեսայ քու ցըցուցած հպատակութեանդ տպացոյցները, ինչպէս և հաւատարմութիւնը որ ունիս իմ օդուատիաւ անձինս և

ԲԱՆԱՒԹՅԱՆՔ

ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Ղալիկոս Երեւելի փիլիսոփայն ու ստոլպրաշխը ծաղզ
կցաւ 19 Երորդ գարին վերջիւր՝ ու 17 Երորդին սկիզբը.
Գրանունը անմահացուց կրն հնարքներով ու գիւտերո-
լը : Խալիսայի մէջ Հայոց քաղաքը Տեսաւ 1564ին . Հօրը
սնունը էր Ահէնցիսու Ղալիկը : Խր պատանեկութեան
տենի զուարժալի ուսմանքն երն էին բանասանդու-
թեան, երաժշտութեան, ու պատկերաշանութեան պա-
տապիլը : Բայց քանի որ մենցաւ իր փափաքը փոխվեցա-
րիիշւերելի, գիտութիւններ ստանալու, որոնց մէջը
և չափակաւոր եղաւ եաբը : Ապրը ու զերով՝ որ դէղոքէսկան
իտու թիւն սորվի, Հայոց համալսարանն մէջը կը գար-
ըլքըր . բայց ինքը գէցըրէսկան ու սմանց այնչափ ախոր-
տակ չընենալուն, ինչպէս նաև՝ Վրիսառոտէլի փիլիսոփայ-
թեանը որ անառանները գպրատուններուն մէջ կը գոր-
ածվէր, հակամիտեցաւ որ Վաթէմաթիզ ական և որիշ
նոր վերաբերեալ գիտութիւններու ծանօթութիւն
տանայ : Ուստի իր հայրն ալ առանց արգելք ըլլուլու

Բարձրագոյն Գլուխս օգտին համար : Ամենաին չեմ
երկբայիր որ երկար ժամանակի փորձառութեամբդ
և ծանօթութիւններովը որ ունիս առ երկրին գործ
քերուն վրայով , որն որ վաղուց հետէ կը կառավա
րես , կարօղ կը լաս նոր իրաւունքներ ստանալու իմ
բարիսէր կամպայս և վստահութեանս վրայ . ու իմ
բարերարութեանս յարգը լաւ ճանչնալով՝ հոգ կը
տանիս քույաջներուդ ալ հաղորդելու առ բարի
հանգամանեցները : Ասոնք մոռածելով՝ որոշեցի որ
հաստատեմ զքեղ Խզիալուսի կառավարութեանը
վրայ , նոյն սահմաններով՝ որ իմ Խզիալուս աշխար
հագլաւական թղթի վրայ նշանակելով քեզի իրկած
է . ասկէց զատ կը շնորհէմ քեզի ժառանդական կա
ռավարութեան արտօնութիւնը՝ հետեւեալ ալպյաման
ներով :

“Երբոր Խղճակտոսի կաւալարութիւնը պատրագ
մնալու ըլլայ, անդրանիկ գաւակիէ անդրանիկ զաւակի
անցնի իշխանութիւնը, քու սերունդներուդ արօւ
զուկըներուն մշջը բայց միշտ հարձրագոյն գուշ-
ւը պիտի անուանէ ղիւառավարիչը :

“Թէ որ արու գալակացի սերունդը հատնի , ար քունական Դուռը հարկաւորապէս կառավարիչ մը պիտի ընտրէ : Եզիստոսի փաշյին աղջ կանց արու զաւելքները՝ ո՛չ իրաւունք ունենան և ո՛չ պահանջ մունք աս պաշտօնին յաջորդութեանը վրայ :

“Եղիսաբետի կառավարիցը՝ ժառանգութեան արտօնութեամբը միւս խաշանէնէն աւելի տատիճանի”

կամ պատռանուն և կամ նախագահութեան իրաւունք ունենալու չէ . ու ամենեին անտարբեկ պիտի պատ ու սիր կապահանդան է ու ի պահանդան է

ըլլայ ուրիշ կաւալպարիչներէն և միւշիլներէն :
« Կիւլխաննէի խաղգի-Շէրիֆը՝ որն որ յատիկապէս
բոլոր (Ս)ամաննեան երկիրները բնակիչներուն պաշտ
պանութեանը , ու անոնց պատիւը և ինքը պահ
պաննէլու համար է , նմանապէս որչափ դաշնաքներ
եղած են և ոլիտի ըլլան բարեկամ տէրութեանց
հետ , ատանկ ալ արքունական Պարան կարգադրու
թիւնները՝ թէ՛ մինչև հիմայ եղածները և թէ՛ ա
նոնք որ գեռ պիտի ըլլան , Եղիպատոսի մէջ ալ՝ ի
գործ զլլովին . բայց անանկ չափաւորութեամբ ինչ
պէս որ արդարութիւնը և իրաւունքը կը պահան
ջէ այն երկրի պարագաններուն համեմատ :

“ Եզիստոսի ամենն տուրքը և հարկը իմ անունովս
առնելիք . նաև Եզիստոսի բնակիչները՝ որոնք իմ
հարձրագոյն Դասնս հպատակներուն մասն են ,
հարստահարութիւն (զուլում) չի քաշեն , ու ան-
կանոն ելանակաւ տուրք չի ժողվըլի անոնցմէ , տա-
սանորդները և ուրիշ տուրքերը կարգի գըրվին հոն
ինչալէս որ կանոնաւորեալ են Տէրութեանս ուրիշ
կողմիրը :

“ Տարեկան տուբք հատուցանելու պայմանաժամը
հանելուն պէս, որու համար մասնաւոր հրովար-
տակ մը պիտի խրկըվի, Եղիսպատի եկամուռներուն
հետ համեմատելով, յիշեալ տուբքը իսկզյն վճար-
ելու. է արքունական Պատմո : Ո՞ւ բուհ և այսոի

Հրաման տղւաւ որ իր միտքը մշտկէ ան գիտութիւններուն
մէջ՝ որոնց բնական հակամիտութիւն ունի : Յունարէն
և լուսէն աղէկ տեղեկութիւն ստանալով՝ Երևանու ու
Աբեմիդէսի դորձքերը կարդաց որոնք որ երեկելի վար-
պետ էին Աթենամիդայի մէջ : Այս գիտութեանը պա-
տպելին անանկ հռչակաւոր համբու մը ստացաւ, որ
սանը վեց տարու չեղած՝ Թօսքանայի դուքսէն Աթե-
նամիդայի վարժապետ կարդը վեցաւ Շիլ Ջի համալսա-
ռնին մէջ : Իր վարժապետական պաշտօնին մէջ ըստ կա-
ռնի յառաջնանալով՝ ազատու լրւսաւորեալ ունինդիրնե-
ւուն միտքը պառկեցուց իր ըրած վարդոպետութիւնը :
Հայց Արքաստոտէլեաննախապաշտութիւնը ը լոցնախան-
ութիւնը՝ որոնք սկսեցին նախատել անիկա որպէս թէ մը-
ացածին ու վտանգաւոր նորութեան հնարող մը, ձանձ-
ացուցին զինքը՝ ու իր վիճակին մէջը անհանգիստ ըրին :
Նոնց աս բռնած ճամբայէն զգուելով 1592 ին Աւետի-
կ հասարակապետութիւնը զինքը հրաւիրեց Հաստուայի
ամալսարանին մէջ Աթենամիդայի վարժապետ ըւ-
սլու :

Գալիքոս ընդունեց աս հրաւէրքը, ու տասնի ութը
արի շարունակ նոյն վիճակին մէջո մնաց՝ աշակերտաց

աւղմութեանը ու վարժարանին համբաւը ծաղկեցունեալ : Վակայն ձևաբանա հետզետէ էլեցուց յաւաջաւիմութեան եռանդը , ու Պալիէլոսին հսցը ենասիրութիւնը ինքը ստիպեց՝ որ ինքը զինքը իր բնիկ երկիրին օւուտին համար ծառայելուտայ : Իր յօժարութիւնը կողմու երկրորդ՝ մեծ գուքը լիմանալով , շուտով ինքը Շիզաքարաւիրեց . ու 1611 ին ԱՌԵՄԱԹԻԳԱԿԱՆ գիտութեան արժապետ կարգեց հանդերձ երևելի թոշակով մը : Աս իմակին մէջը Պալիէլոս ԱՌԵՄԱԹԻԳԱԿԱՆ ուսմանց ետը ՇԻՇԿԱԿԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ալ խօթեց . և մանաւանդ ԱՌԵԽԵՆԱԿԱՆ գիտութեանց և Տեսաբանութեան վարդապետթիւնները : Իր ԱՌԵՔԵԽԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆը Շատւա նստեն առաջ գրեց , որ կըցուցընէ ան գիտութենէն ու անոր ործիքներուն գործածութենէն յառաջ եկած օգուտը . և ան Օրոգակշուութիւն ըսված գիրքը՝ խառնուկ մեալոնիերուն մէջը գտնըլած ցած հրահալելիներուն համեստութիւններուն համի տանաւու :

1609 ին տեղեկանալը վեց ուսուէն Հռանտացին մէկ պատի մը դատերէ , որ չեռաւոր առարկաները մօտէլցունէ , իր միաբան նիւթին վրայ դարձուց . և իր ճարտաւմինովը հնարեցուշնեց մէկ դորժիք մը , որով հնաւէն

Նէի սուրբ քաղաքներուն յորենը՝ ամմեն տուրի Եւ-
գիպտոսէն պիտի խրկըվե ինչպէս որ սովորու-
թիւն է :

“ Եմ կառավարութիւնս որոշած ըլլալով որ ստական էր կատարելագործէ , որն որ առուտուկին հոգին է , և ուղելով անանկ կերպով մը ընել այս բանը որ մշյմըն ալ բնաւ չի փոխւի , թէ՛ անունը և թէ՛ արժեքը , և գիպոտոսի մէջ ալ շարունակվի միշտ ուկի ու արծաթ ստակներ կորել իի անունովս , բայց հաւասար ըլլան անոնց որ կոստանդնուպօլսոյ արքայական փողերանոցէն դուրս կելին , թէ՛ անունով թէ՛ ձեռով և թէ՛ կշեռքով :

“ Խաղաղութեան ատին 18,000 հոգի բաւական են
Եզիպտոսի ներքին պահպանութեանը համար , այս
թիւը պիտի չէվելնայ . բայց որովհետեւ եզիպտա-
կան զօրքը Բարձրագոյն Դրան ծառայութեանը հա-
մար է , ինչպէս որ Տէրութեանո մէջ գտնրված բո-
լոր զօրքերը ևս , պատեհազմի ժամանակ կը լնան է-
վելնալու որչափ որ հարկաւոր ըլլայ :

“ Օ ինւրական ծառայութեան նոր կարգադրութեանը համեմատ՝ զինւրըները հինգ տարի ծառայութիւն ընելին ետքը անոնց տեղը ուրիշները պիտի յաջորդեն . հարկ էր որ նոյն կանոնը լոգիստուի մէջ ալ պահպէր . բայց այն կողմի բնակչաց սովորութիւնը քննելով՝ արդարութեամբ որոշել պէտք է, թէ որչափ ատեն հարկաւոր է որ տեհէ զինւրական ծառայութիւնը :

“**Ω**ρια ζωριτεριά ζηνηρι η φιλιπποκαΐδην φορφερέζην των
ρηγών των αριθμών την ποτελόβιαν ζυρήρεψε :

“Եղիպտական դաւնդելրուն գրօշակնելը և զինւոր բական պաշտօնատէլիներուն նշաննելը , ամեննելին տարբեր ըլլան Տէրութեան միւս զօրքելրուն ունեցածէն :

“ Կմանապէս եզիպտական ծովային զօրաց և նաւաստեաց հագուստը և նշանը, լինչպէս և նաւերուն դրօշակն ալ, աս տեղի եղածներուն նման ըլլսն :

“Եգիպտոսի փաշան իշխանութիւն ունենայ ծովու
և ցամաքի պաշտօնատարներ կարգել, մինչև հա-
զարամետութեան աստիճաննը տալով . ասկէց բարձ-
րագոյն աստիճանները՝ այսինքն միրի լիվայ և Փէրիք

Ինքը կըսէ , առարկաները հազար անդամ մեջ կերևոյին :
Ըստ գործերը կամ ղիտակը դեպի երկինքը դարձում է լով՝

Բնքը կըսէ , առարկաները հազար անգամ մեծ կերևնային :
Ես գործեքը կամ զիտակը դէպ' ի երկինքը գարձունելով՝
սքանչացաւ երբոր երկնային մարմինները իրեն երկցան :
Լուսինին մակերեւութին վրայ բարձր լեռներ ու խորունկ
ձորեր տեսաւ : Հարդգող կամ կտժնեղէն ճանապարհը՝
որ պարզ գիշելները երկինքին երեսը կերևնայ ձերմակ
ճամբայի մը պէս , նայեցաւ քննեց՝ որ ուրիշ բան չէր
բայց անհամար մանտըրտիկ աստղեր մ.կ առ դ հաւաքած .
որոնք լոյն աշբով չեն տեսնըլիք : Դրուեւ ակը գտաւ՝ որ
լուսինին պէս իր երեսը կը փոխիլիսէք : Լուսը երեա-
կին մանեակէն պատճառած զանազան երկայինները առ-
սաւ : Լուսնթադը տեսաւ՝ որ չորս լրւանին ուներ իր բո-
լորտիքը , ու արեգակին սկուառակին մէջը բիծեր տեսաւ ,
որոնց շարժմոնքէն մակաբերեց թէ՝ արեգակը իր առանց-
քին մասն նույնապահաւ :

թիս զլայ կը գտաւայ :

Ամօսքանասյի դուքսը Վալիլէոսին գիւտը իմանալով՝
շնորհաւորութեաննամակ մը գրեց իրեն . ու երբոր աս-
տեղլարացները ընդհանրապէս կը դովիչին իր նոր գիւ-
տերը, ուրիշները կարծեցին որ՝ ան գիւտերը ճշմարիտ
չէին, հապա իր մնաքին՝ երազական կարծիքները : Վալի-
ևոս ուտելով՝ որ իր առաջ ահւտերո գողծածմին, իր ոս-

անուանելը՝ իմ հրամանաւս ըլլոյ :

“Այսուհետեւ Եղիպատովի փաշան պատերազմական նաւ շինել է տայ, առանց մասնաւոր հրաման բնդունելու իզմէ :

“Եզիպտոսի ժաւանդութեամբ կառավարութիւնը
այս վերի պայմաններովը տըրպած ըլլալով , թէ որ
անոնց մէկը ևս՝ ՚ գործ չի դըսի , պատճառ կըլլայ
որ այս իմ ըրած շնորհքս խայօն ետ առնեմ :

“**Ա**յս հրավարտակը քեզի խրկըմեցաւ որ դու և
քու որդիքդ երախտազէտ ըլլալով իմ կոյաերական
բարեբարութեանս, հօգ տանիք զբուշութեամբ կա
տարելու ասոր մէջը հաստատված պայմանները .

Եգիպտոսի բնակիչները պաշտպանեք ու չի թողուք
որ բնութիւն մը ըլլայ տնոնց . միանգամայն ապա
հովութեան ու յաջողութեան մէջ պահելու գանոնք
ջանք ընեք , ու զգոյշ կենաք իմ հրամաններուա
դէմ կենալէն . վերջապէս յարձրագոյն Կրանս ծա
նուցանեք հարկաւոր գործքերը տա երկրին՝ որն որ
ձեր կառավարութեանը յանձնըլած է :

Օսմանեան Տէրութիւնը՝ լիւլ մը տուն է ող
Վարդապետանի բարեկարգութիւննը համար մասնաւոր
ջանք մը ունի, ու պաշաճ է որ իսխատ հարկաւոր
միջոցներ՝ ի գործ զբնէ մօտերս, ովոյէս զի հաս
տառ ու ապահով մնայ այն երկրի բնակիչներուն
հանդստութիւնը, որոնք վերաբերն մտան Ահա Հափառ
Անհակառն հաստատ Բ հետաձև Բ՛ անը տուի :

— Ասու ԱՀՀ համերը Հայաստանի վայան առ օրերս որ
որոնք շատ գեղեցիկ են ու անսնկ շնորհած որ խիստ
զժուար է անոնց խարդախութելիւր , Յեպէտ և բո
լորուին անհնար բան մը չէ :

— Պարսկաստանի նամակները կը ծանուցանն ո՞ք : Եսասի և սիրո ուստամբն ապագել են առաջին

զոքքերը, ինչպէս որ անզգիացւոց տերութիւնը կուզէր. ուստի կը յուսացվի որ Վնդիայի և Պարսկաստանի մեջը եղած վեճերը զիսովին կը վերջաննան :

— Պարսից Շահը մօտերքս պատույ նշան մը խրկեց Կոստանդնուպոլսոց դեսպան ։ իրոց Շափէլ խանին, մասնաւոր հրովարտուկով, որու մեջ շատ

թերաք գուշըս սախկեց՝ որ Ապանիսյի թագաւորին դրեա
թէ ո՞րչափ օգուտ կը լլան անոնցմէ նաև որդու թեան մ.ջ .
բայց առ ազգաբարութիւնը բանի անդ չանցաւ թագաւո-
րին առջին : Կողեւնիկեան գրու թեան սա-ոյդ ըլլալը հաս-
կընալով , անկանց իր գիւաւերովո յայտնի ցուցընել՝ ոռ-
հաստատելան : Խւ թէ պէտապշտի զիրք մը հրատարակեց .
որուն մէջը փորձով կը ցուցընէր առաջին ու աստուածա-
բան վարդապեաներուն հեղինակու թիւնով՝ [թէ լոկ բա-
նական բաներու մէջ հարկ չէ լսու ամենայնի սուրբ գրոց
հետեւիլ . սակայն ան ատէնի եկեղեցականներէն ագէտ-
ները իրաք անցան , ու առ անհամեմատ փիլիսոփան 1615
ին սրբագնութեան ասեանը կանչըլեցաւ . և ամբար-
տանութիւն ընելով իր վրայ՝ թէ հերետիկոսու թիւն կը-
նէ , բանտը դրին : Կրենց ըրած ապստամիութիւնը երկու-
անի մաս էր . մ. ան թէ Գայափեռ կնառանի ու առ

բարար զօնից էր : Այսուլ թէ Դամբէսոն զըստուր որ արձ
գակն է կենդրոն աշխարհի՞ու չի շարժիր տեղական աշր-
ժումով , երկրորդ թէ երկիրը կենդրոն աշխարհի չէ ոչ
ալ անշարժ , հապա կը շարժի օրական շարժումով : Ե՞
առաջարկու թիւնները ցուցընելու կամ հաստատելու
թղթուութիւն չեղաւ իրեն . մանաւանդ թէ սրբաքննու-
թեան առեանո հոպամեո՝ ու ուռանիան անոնք . ու չի հա-

Հաճութիւն կը ցըցունէ այս հանձնարեղ պաշտօնաւ տէրին խոհեմութեանը վրայ , որով իր պաշտօնէ կը վարէ :

ԶԱՐԴԱՐԱԿԱՆ

20 *Եռնիս*

Հանատողի միամիտ տաճիկ մը իր գոլքերուն
պատճառաւովը Խզմիր գալով մօտ օրերս , անանկ խա-
րէութեան մը պատահէցաւ որ շատ անդամ Խոր ։
պայի մեծ քաղաքներուն մէջը կը հանդրափի , բայց
բարեբաղդութեամբ աստեղ ալպատահմունքներ շատ
քիչ կրլան աս կողմերը : Ես մարզը երբոր ֆուան-
կաց թաղէն կանցնէր , մէկը կերէ դիմոցը և հար-
կաւոր խօսք մը ունիմ բակլով՝ առանձին տեղ մը կը
կանչէ զնա , ուր տեղ խել մը անդամնողէ զարդեր
ցըցունելին ետքը անոր գեղեցիկ ասկի տուփ մին ալ-
ցըցուցեր է անդամանդներով զարդարված , ու ըսեր
է թէ , ինչ գին որ գտնամ նէ պիտի ծախեմ առ
տուփը , ինչու որ շատ հարկաւորութիւն ունիմ զը-
րամիւ : Հաճիկը տարսակուսէլով կը մոմբայ առ բա-
նին վրայ . բայց անոր խօսքերէն հանողիւլով՝ ու
տեսնալով որ խիւտ առան պիտի առյ , վերջապէս
հալար զուռուշ կը հատուցանէ , ու կաւճէ , տուփը ,
յուսալով թէ տասր անգամ տեղի պիտի ամեւ իր ա-
ռած գինին : Դրամի վճարելին ետե , ծախողը խա-
կցի կը հետանոց անկէց , ու տաճիկն ոլ մեծ ու-
րախութիւնով ոսկերիչի մը խանութ կը վազի , իր
տաւած տուփին Ճիշտ գինը իմանալու համար . բայց
խելքը գլխէն կիրթայ խեղճ մարզուն երբոր կիմա-
նայ թէ չարաշար խարեւէր է , վասն զի տուփի ու
վրայի կիցդ անգամանդնելը՝ հաղիւ թէ 15 կոմ 20
դուռուշ կոմին եղիւ :

— Կիրիլու վերջնի բուքերը առ առնելով իմացանք
որ գետ փոխւած չէ այն կղզին վիճակը, որովհետեւ
տես ամենենին խառութիւնն մը ցըցուցած չէ շաման
եան ծովակալը, այլ ջանեք կընէ որ քաղցրաւթեամբ
դպաստացյնէ անգույշ ապստամիները :

Բայց կը հաստատեն որ յիշեալ ծավակալը հրաշ
ման խնդրեք է Կրտսանդիմուլովիսին որ այս գործը

մարձակի բնաւ հաստատել թէ խօսքով և թէ դրաւած-
քով : Անդհանրապէս կը լսի թէ՝ Տինգ ամիս ըստ առք-
կեալ մասց, քանի մը պատմութիւններ կը հաստատեն թէ
ի՞նչ քանայի դուքսին ու Պապական տառեանին երեւ լի-
ներուն միջնորդութիւնովը մարդասիրութիւն ըրբն իրեն,
բանասրգելու սպառնալով միայն՝ թէ որ ապատմու-
թիւն անենէ :

Վին որ էնէ՝ ոստոյդը ասէ որ պարտաւորեցաւ ժողովքին
վճիռը ընգունել՝ Հոռվմայէն ազատութիւն բնոգունելին
առաջ իր երկիրը երթարու։ Աշատութենէն եաքը նորէն
սկըսեց իր ուսմանցը հետեկիլ. ու իր գիտաերուն վրայով
հասարակութեանը յայտաբարութիւն մըըրաւ, որ էվելք
կը հաստատէր պրայննութեան ատեանին դատապար-
տած կարծիքը։ 1632 ին համարձակեցաւ՝ որ իր ե-
րեկին զիրքը ապադրութեամբ հրատարակէ, որ
է Տրամախօսութիւն աշխարհի երկու երեկին
դիրքերուն վրայ՝ Պաղսմեան և Կոսպերնիկեան, ա-
ռաջարիութիւններով ու ձեռնարկութիւններով եր-
կու կողմի կարծիքին վրայ առանց բացարձակ հաս-
տատելու մէկը. բայց քիչ մը իր հակասիաութիւ-
նինը Կոսպերնիկոսին պարթեանը մրաւ ու ոճներու։ Ես

ВСЕИ АЗУ ВРЕМЕНЬЯ

բոլորավեն վերջացընէ , այսինքն՝ վերստին քանի ո
որ ժամանակ տայ ապստամբենելուն որ գան Հասպան
դին , բայց թէ որ յանառեալ մնոն ու հպատակու
թիւն չընեն , ան ատենը կամայ ակամայ Հսազանդե
գրնէ զանոնք :

— Աէրեզլի կուսուՓ փաշան՝ որու յանձնըվա
է Ուսմէլիի կառավարութիւնը, անյած կիրակի օ
վայտնէն եկաւ ու մօտ օքերս կրտսանդնուսլոլի
պիտի երթայ :

— Աւելանիկէն կը գրե՞ն ամսուս 5 ին թէ, քանի ու
կը պարիսն անունալ տւագակապեալը՝ բանրված է
մեծ ապահովութիւն մը կայ ան կը դմերը :

Լ օնտառոյին եկած նաևնելեկը խղճալի զիսպուած
մը կը պատմեն, որսն պատճառը չը է զիսպուած կոչ,
վաս շոգենաւին կորուսոր եղիր է : Ա. կյանդի զըր,
ուսէինն որդին առ շոգենաւին մէջը գտնելի լով
այսըր լըսածին պէս իր որպէսյն կորուսոր, կըսկի-
ծէն իւնափեցիր է : իւննդութիւնը այս է որ զիշեր
ցարեկ միշտ պատճառնեկ մը առջեւ նասած իր սիրել-
իք զաւելին կը սպասէ, որ բնաւ գտնալոյիք չունի :

ԱՐԴՅՈՒՆ

Ապէնեամի Վեստելլը օլողութեամի մեջ կը կարգացի :

«Վա բանեք որ չ մնաւացի զաշնազբաւթեան սառարարութիւնի և անհացիք է, վասն զի լ օրս փառ լիրականիք ուսուաց զեսպանին չետ մխաբանիլով, չպի՞ և ստորագրի լ մինչդե որ Հուասասի լուը մը բառերի նու Մ. Տ. Տէմու Ն. ի փաշն բնգուների է բարձրագոյն Ա. բանեն անոր խրկրված Խաղպի-Շերիֆը : Այս ստուգին նուե թէ չ մնաւացի աւրա-սրբացաց զեսպանիք այս լու ըր մասնաւոր ստորէնին դասկով մը փարձ, զ խրկեր է որ այն քաղաքը հասած ոքք ճանիքոց ելիքը է Ա. նու երթաւու Մէթէնինի լշւանին զբգած նամակները տանելու համար : Ե. յ. ու անհնային զաղգ խական կատավորաւթեան Ա. յ. է քաղաքագրիցին առած նամակների լուն նայելով՝ ամե-

բարձրակառաւ թե անը մ.ջ. քիչ մէն ալ Վ. Բիսոս ու Եղիշեան
իլլիտով պահերուն գուա , ծաղը ընկելով անոնք՝ որ նախառ-
շաշաբեալ մոքայ ըստովին իրենց պարտապեաբն կար-
իքին կազմիր էին , Ներեափառութեան ձայնը շուռ մը
որոգեան իր դաստիք , ու Գալիլէոս նորէն կանչը իւցա-
բարձրնութեան առեանին առջեք բննդուելու՝ 1633ին :
յօթանասուն տարու ոս ծեր իմիլլիտովան պարտաւոր-
աւ ընդունել ժողովրին հրառերքը , ու Հառամ հասածին
իս բանադր գրին ինքը : Խայց մէծ դուքին միջնորդու-
թեանով՝ հրաման առաւ իր գեսապանին առունը բնակելուն
ըստի առանձին քայլ իրեն դէմ եղած դրամը : Երկու ամիսի
առ քննութիւն ընելին եաքը յայտնի գաստապարտացին
նիկա , ու ծանր երգումներով հրաման ըրին որ նզովէ ու
աստապարտէ Կողեկին կեան գրութիւնը՝ պրոցէս թէ հա-
պակ սուրբ գրոց ևու երգումնը ուխա լինէ մէյման ըի
բիւցունելու կամ չի հաստատելու ան վարդապետու-
թիւնը՝ թէ յայտնի և թէ ծածուկ : Ա, աև սրբազն ատեա-
նի առջի վճին անհաջանդ գանըլվելուն համար՝ ինքը
աստեցին ժամանակ մը բանածը գնելով , և իրեք տար-
ին ապաշխատութիւն գրին վրան շարաթը անգամ մը
պաշխատութեան եօթը սաղմօսները կարդայու , ան առ-

Նեխն տաղակցյա չի կայ որ Եզիպտակի փաշան սիրով
ընդունելու է իշխան Հռոմեական :

Պօտ տոեննեկը լրս պատահած նաւաբեկութիւնները և մասնաւորապէս գրեղիսան կոչված շղինաւուն կորուստը՝ ամեննե ին չի կրցան Թուլցըննե անգղիացւոց գործունեայ ոգին : Շոգինաւելուն ընկերութիւնը որ 50 նաւ ունի , առ օրերս պիտի հաստատէ կանոնաւոր երթեւեկութիւն մը շղինաւելու , Հօնուսայու և Վիւ Եօլքի մէջ , ու առ երկու քաղաքէն տասնը հինգ օրը անզատ մը ճամբարոյ պիտի ելլն : Ար հօտաստին որ ոյս նաւերը՝ ամենն մէկը 1200 դժո բեռ տանող , Պիտիշ-Գուինու Արէյդ-Ուեմէրն ըսված շղինաւերէն առելի արտզընթաց

•Պահանջեական հաւաքին յառաջնորդ :

Գելմանսկոն օրագիր մը քրիստոնէակոն հաւասարին յաւագնութը , ու բրիտոննէից շատնալը հասագոյ կիրարակ կը հաստատէ առանց ծանուցանելու Յէ ուսկից առած է :

Դար	1	թիվ	500,000,	դար	II	,	70	միջինն
"	2	"	2	միջինն	"	12	,	72
"	3	"	5	"	"	13	,	75
"	4	"	10	"	"	14	,	81
"	5	"	16	"	"	15	,	100
"	6	"	20	"	"	16	,	125
"	7	"	28	"	"	17	,	185
"	8	"	30	"	"	18	,	250
"	9	"	40	"	"	19	,	260
"	10	"	50	"				"

( )սակագաթառէ իմրիւսթինօ :

“Եղանակը Աքենայ մը քար կարից համար ։

Պիրից Ախուլէր անունով վարպետը Աթրասապուրկ ցի , որ հիմայ Շվետ կը բնակի , մօտերս քար կըտ ելու համար մեքենայ մը Հապեց որ շատ ճարտա պութեամբ շննած է : Ո՞նտեկ մէկ շուն մը կընա

թառի՝ որ եթէ զգջայ, տառեանը իր իշխանութիւնովք
թրոցրեալ պատիժը ու ապաշխառութիւնը չափաւորէ,
իսկեւլոյն՝ կամ վերցունելոյն լուղրը կամ մէկ մասը: Իր
հրամանաւութիւնն ալ դատապարագլեցաւ, և գէց լրվե-
առ որ Հառումայի մէջ էրին: Ուրբանս ։ պայլ ետքը իր
գատիժը շատ քիչցուց, և վերջապէս 1634 ին ազատու-
թիւն արւած որ իր տունը առանձնանայ Գիօրէնցայի
հոսերգ գեղի մը մէջ: Հոն իր կեամբին մնացորդը անցուց
ալիլէս, իր ուսմանցը և զննաթիւներուն հետեւլով, ։
և անոնցմէ քաղաք տեղեկութիւնները ատեն տան հա-
րակութեան հրատարակելով. ու հոն Գիօրէնցայի
եծառնեցները և անուանի մարդիկը իրեն աեսութեան
երթային: Խիստակի ամեն իժիր գործածելէն ու գիշերվան
դէն աչքերը վնասելով, մեռնելէն իրեք տարի առաջ
ուրցաւ: Ես թշուաւութիւնը որ փիլիսոփայական քա-
ռաթեամբ կը տաներ, արդիկց լղինքը միաքը զրած զա-
պան բաները կատարելու գիտութեազ ծաղկելուն ու
շնորհի օգուտին համար: Ես իր տեառն 1642 հիւան-
ութիւն մը ստացաւ ու իր պատուական կեանքը վերջա-
ուց 78 տարեկան հասակին մէջ:

շարժել աս մեքենան , որու մէջ կը դնե՞ն քարը
գլխովին անձեւ , որն որ հինգ ըստելի մէջ կանոնա-
ւոր ձև մը կընդունի շատ աղեկ բանված . յիշեալ
մեքենան մէկ ժամի մէջ տասւերկու քար կը բանի ,
ու հարիւց բառառունը չորս քար տասւերկու ժամի
մէջ . ու աս կերպով քառառունքարակովի (թաշճը)՝
գործը գլուխ տարած կըլլայ :

Միւլէր մեքենագործը քանի մը հանք ծախուաւ ուաւ, կարծը և կակուղ սպիտակ մարմարինի, ու իր մեքենայովը փոփոխակի բանեցընել կուտայ չներ լուն, առաւտօտէ սկսեալ մինչեւ երեկոյ, բազմաթիւ հետաքրիր մարդկանց ներկայութեանը :

(ֆիկառո)

Փարփաքը դիպուած մը պատահեցաւ աս
տարի ձմեռվան մէջ . Պ. . . բժիշկը՝ երբոր կէս գիւ-
շերը բանի մը ժամ՝ անցած , արտորնօք տուն կը
դառնար , մէկը ելաւ գիմացը ու ըստ :

“Պա՛րոն, թէ որ ասօրվան օրս կէս օրէն առաջ
1500 ֆլոնք ձեւք չի բերեմ, շատ մեծ փորձանքի
մը մէջ ի յիսալով՝ պատիւս ալ պիտի կորսնցընեմ :
զէկ գիտեմ որ դուն նոյն չափ դրամ ունիս քսակըդ,
որովհետեւ աս գիշեր թուղթ խաղալով շատ դրամ
վաստըկեցար :

— Φωτού . . .

— Զէ մի՞ ըսելք . — ես հն էի ուր որ գուն կը
խաղացի ու հիմայ կը խնդրեմ քեզմէ որ փոխտառ
ինձի հաղաք հինգ հարիւր Փրանք , որն որ յուռաշ
հատութիւնէ աղատելու պատճառ պիտի ըլլայ ամ-
բողջ գերգաստան մը . թէ որ չընես ինձի աս բա-
րերարութիւնը , ահա աս զինքը պահած եմ թէ՛
քեզի և թէ՛ ինձի համար ” : Ասանկ ըսելով իս-
կոյն երկու ասորձնակ հանեց քսակէն ու ցըցուց ա-
նոր :

— Ասոր հակառակ, թէ որ կը հաճիս աս եւ
լախտիքը լնել ինձի, երդում կը նեմ քեզի
հաւատարմութեամբ վճարելու քու զբամբ վեց ա-
միս շանցած : Շուտու ըրէ, լսէ՛ ինձի ինչ մտքի
վրայ ըլլալըդ” :

Յիշեաւ Ասկղեպիոսը 1 գլնք չուներ քովը . անծանօթ մարդն աւ հաստատ կերենար իր մոտացը վը ըսոյ , ըսածքը զործով կատարելու . ուստի ձարը համենելով տրվաւ իսկոյն դրամը , որ առնելուն պէս հեռացաւ անկեց լուսութեամբ փոխ առաջ լսոտակը վերատին խոստանալէն ետքը ամբողջ հասուցանելու շահովը :

Ամեն մարդ զիւրաւ կը հաւատայ որ բժիշկը
բնաւ համարում չընեցաւ անոր խոստմանը , ու
սույգ կողապտը ված կարծելով զինքը , հարկ եղաւ
որ համբերէ :

Բայց շատ առեն չէ որ մէկ առատու մը գարնան
մէջ, երբոր բժիշկը զբօսանալու համար (ձիկը լեկէ-
ւիլի կողմը կը պատրահէր, մէկէնի մէկ գեղեցիկ երի-
տասարդուհի մը դիմացը ելաւ, ու մէկ քսակ մը ըս-
տակ տարրի անորո՞ ոստէ:

—Պատրիս, պարտական եմքեղի իմկենացս և իմ
պատույս համար . աս անձնի մէկ պարտառու-
թիւն մըն է որ մորդ չի կընար ընաւ հատուցանել .
բայց առկէց զատ . 1500 Փլանք ևս պարտք ունիմ
քեղի, նաև ան գումարին շահու :

- Ի՞նչ կըսէք, տիկին, գուցէ դուք էիք . . .
- Շուտ ըրէ, պա'րոն, փոխ արված ըստակրդ

(1) Ասկղիսպոս բժիշկականութեան չափառածքը :

